

Hlavní název: Hlavní katalog
Druh dokumentu: Monografie
ISBN: null
Autor: Strana: CXCIV - CXCIX

SYSTEM
◆KRAMERIUS◆

Podmínky využití

NK ČR poskytuje přístup k digitalizovaným dokumentům pouze pro nekomerční, vědecké, studijní účely a pouze pro osobní potřeby uživatelů. Část dokumentů digitální knihovny podléhá autorským právům. Využitím digitální knihovny NK ČR a vygenerováním kopie části digitalizovaného dokumentu se uživatel zavazuje dodržovat tyto podmínky využití, které musí být součástí každé zhotovené kopie. Jakékoli další kopírování materiálu z digitální knihovny NK ČR není možné bez případného písemného svolení NK ČR.

Národní knihovna ČR
Klementinum 190
110 00 Praha 1

kramerius@nkp.cz

(1712—1739). Žák syna jeho Josefa (1730—1748) byl Jan Oldřich Eberle, nejlepší houslař pražský (1749—1773). V době té pracovali v Praze též Jan Krieg (1735), Jan Schaferle, František Antonín Klot (1754), Jan Jiří Helmer (v letech 1734—1780, jenž stavěl výborné violy a violoncella, a jeho syn Karel J. Helmer (v letech 1770—1800). Výborné nástroje Josefa Lásky (1764 až 1805) měly dobrou pověst i za hranicemi, zejména v Polsce a Sasku. Vyučenci jeho byli Tomáš Ondřej Hulinzky (1765 až 1796) a Kašpar Strnad (1775—1822). U vyučence jeho Karla Šembery vyučil se Jan Kulík (1828—1872). Jméno velmi chvalné získal si houslař Antonín Sitt (1849—1878). Byl vyučencem Kulíkovým a pracoval dle vzoru Guameriova nástroje dokonalé. Nástroje velmi dobré stavěl druhý vyučenec Kulíkův Jan Baptista Dvořák (1747—1889) a dovedným houslařem ze staré pražské školy byl Ferdinand August Homolka (1855 až 1890). I mimo Prahu pracovali četní houslaři, tak Šeb. Rauch v Litoměřicích (1742—1763), Jak. Kolditz (1750—1770) v Rumburce, Em. Adam Homolka (1824—1849) ve Velvařích, Ferd. J. Homolka pracoval v Slaném, v Novém Bydžově a v Kutné Hoře (až do l. 1863). V době nynější jsou v Praze houslaři Jan Břina, jenž zřídil si vlastní dílnu na kontrabassy l. 1856, Ferd. Lantner od r. 1863; dále K. B. Dvořák, vyučiv se u otce, zdokonalil se u Silvestra a Ganda ve Francii, a ujal l. 1886 dílnu po otci; jeho bratr Jaroslav Dvořák zřídil si l. 1886 vlastní dílnu v Praze.

Dílny na citery mají v Praze J. Votava a Mayer. Dříví k stavbě nástrojův smýkacích, dříví resonanční, poskytují české lesy šumavské.

II. Nástroje dechové. Tyto jsou buď dřevěné neb kovové či žestové. K prvnímu druhu náležejí flétny, hoboje, anglický roh, klarinety, jež zhotovují se ze dřeva zimostrázového, které přiváží se z Indie, nebo z palmového, které v době novější převládá, a fagoty, jež zhotovují se ze dřeva javorového (šumavského). Mezi nástrojáři domácími připomíná se v Čechách l. 1397 mistr Mikuláš, stavitel fléten v Praze. Ve věku 18. hotovili nástroje hudební Antonín Lanz (1754—1814) v Pátku u Loun a Emanuel Faulhaber (1761—1835) v Lounech. Teprve počátkem věku 19. zdokonaleny byly nástroje ty péčí klarinetisty Ivana Müllera (1786 až 1854) a hlavně důmyslem Theobalda Böhma, virtuosa na flétnu. První větší dílny na dechové nástroje v Praze zřídili počátkem 19. věku Ant. Lipert, Jan Bauer, Aug. Wolf a J. Stöhr, a v dílnách těch vyráběly se nástroje dřevěné i kovové. Teprve

prodlením doby a zejména, když obor ten značně byl zdokonalen, vznikly zvláštní dílny pro nástroje kovové. Dílny na dřevěné dechové nástroje měli v Praze Václav Horák (1826—1856), Jan Horák (1856—1888), Frant. Ludvík (1830) a Josef Martinka (1857—1886). V době nynější zhotovují v Praze dřevěné dechové nástroje: E d v a r d Ž a l u d, (od r. 1874) a J o s e f D o u d ě r a (1886).

K nástrojům kovovým náležejí: Rohy, trubky, zpěvorohy, pozouny, tuba, bombardony, ofikleida a různé druhy trubek vojenských. Nástroje tyto vyrábějí se z tenkého plechu, jenž jest slitinou mědi a zinku. Nátrubky k těmto nástrojům jsou lité. Až do první třetiny 19. věku užívalo se rohův a trubek přirozených, jež později zdokonaleny byly klapkami a zámyčkami. O zdokonalení nástrojův těch přičinili se zejména z českých umělcův O n d ě j N ě m e c (1799—1846), vojenský kapelník ve Vídni, a J o s e f K a i l (1795—1870), jenž v letech 1826 až 1866 byl profesorem při konservatoři pražské a místo klapek sestavil r. 1835 strojivo kladkové.

Větší rozsáhlosti, nežli u nástrojův dřevěných dosáhla v Čechách výroba nástrojův kovových a v oboru tom mají výrobky české v době nynější jméno nejzvučnější a pověst nejchvalnější. Stalo se to zásluhou několika důmyslných mužův, kteří s přičinlivostí obor ten zdokonalujíce, k rozkvětu jej přivedli. Samostatné dílny na vyrábění kovových nástrojů v Čechách založili: A. J. Rott r. 1839, V. S c h a m a l r. 1843, J o s. W o l f r. 1848 v Praze, V. F r. Č e r v e n ý r. 1842 v Hradci Králové, jenž různými vynálezy a opravami závodu svému nejchvalnější pověst získal, F r. J. B a r á k v Ml. Boleslavi, R o h l a n d a F u c h s r. 1850 v Kraslicích a mnozí jiní. Závody pro nástroje dechové zařízeny jsou po továrnicku a v nich vyrábějí se též nástroje bicí č. tlukací jako timpany, bubny, třírožky, cinelly, tamtam, různé druhy zvonkův a p.

III. Varhany a klavíry. První zmínky o varhanách v Čechách pocházejí ze stol. 13. R. 1255 dal děkan Vít zhotoviti nové varhany při chrámě sv. Víta na hradě pražském (nákladem 25 hřiven stříbra = 500—600 zl.) a r. 1291 král Václav II. při nově založeném klášteře cisterciáckém na Zbraslavi. Za Karla IV. připomíná se více mistrů varhanářských. Podrobnější zprávy o stavitelích varhan zachovaly se teprve z věku 17., zejména uvádí se U l r i c h E r t l e v Praze, od něhož r. 1613 bratrstvo kůru literátského v Ml. Boleslavi koupilo positiv za 170 kop a 40 grošův mlšenských. Tamtéž jiné varhany postavil r. 1657 mistr J a r o l m. J e r o n y m A r t m a n n zřídil r. 1654 varhany

v chrámě sv. Benedikta na Starém Městě pražském, a r. 1671 postavil Jindřich Mundt varhany se 32 rejstříky o 1665 píšťalách v chrámě Týnském. Vrstevníci jejich byli Enoch Capricius (1658), Arnold Kašpar (1684). Ve věku osmnáctém pracovali v Praze varhanáři Leopold Spiegel (1715), Jan Bohumír Helvík (1736), František Fassmann, jenž r. 1746 postavil velké varhany v chrámě klášterním na Strahově, Tomáš Schwarz, řeholní bratr řádu jezovitského, jenž r. 1747 postavil velké varhany v chrámě sv. Mikuláše na Malé Straně se 44 rejstříky a 2508 píšťalami, Matěj Sedmík (1769), František Kalb (zem. 1813), Antonín Reisz (zem. 1815) a vyučenec jeho Josef Rott. Mimo Prahu pracovali: Leopold Burghardt (r. 1715) a mistr Abraham v Loktě a Ant. Gartner v Tachově (1708—1771), jenž v letech 1762—1765 postavil velké varhany v chrámě sv. Víta na Hradčanech, Mikuláš Christeindl v Budějovicích (1686) a Josef Strausz v Královské Lhotě (zem. 1773). Nad vrstevníky své vynikl Josef Gartner, jenž roku 1820 založil vlastní dílnu v Praze, stal se roku 1825 dvorním varhanářem a sepsal spis o zařízení varhan, jež vydal spolek pro zvelebení hudby chrámové. Dílnu jeho ujal vyučenec jeho Karel Schiffner (nyní syn téhož H. Schiffner). Vrstevníky onoho byli J. Vocelka a J. Eisenhut v Praze. Vedle Schiffnerova závodu má největší dílnu Em. St. Petr (od r. 1881) dále J. Rejna a Černý v Praze a P. T. Čapek v Poličce.

Piana či klavíry stavěly se dříve v dílnách varhanářských a teprve v době novější vznikly pro obor ten dílny samostatné. V Čechách počaly se stavěti klavíry koncem věku 18. a v Praze měli své dílny Jan Zelinka (r. 1787), Leopold Sauer (1795), Gebhardt Still (1795), v tomto věku pak: Jakub Weimes (1811), Michael Weiss (1830), Kašpar Schmidt (1840), Antonín Schwarbling (1802—1860), Antonín Ullrych starší (zem. 1851), Antonín Ullrych mladší (1816 až 1887), Josef Sedláček (1833 až —1887) a Václav Jiřikovský (1797—1863), jenž r. 1834 zhotovil poslední kus mistrovský; r. 1836 prohlášeno řemeslo to uměním svobodným. Dílnu tu ujal nynější majitel Josef Jiřikovský. V době nynější mají dílny klavírní Adolf Zub v Praze od r. 1874, Ladislav Krčmář v Praze, Antonín Petrof a Josef Petrov od roku 1862 v Hradci Králové, F. Bowitz v Budějovicích, H. Thorand v Mostě.

Harmonia, jež vznikla zdokonalením fisharmoniky a pro svůj příjemný tón dosáhla velké obliby, zhotovují Karel Tuček v Praze,

Jan Tuček v Kutné Hoře a Alois Hugo Lhota v Hradci Králové (zem. 1891). Ke stavbě varhan, klavírův a harmonií bře se dobře vyschlé dříví smrkové domácího původu. Píšťaly kovové (cínové) lejí si varhanáři sami.

IV. Nástroje mechanické. Různé stroje mechanické, jako kolovrátky vůbec, orchestriony, melodiony a stroje hrací do hodin, obrazův, pouzder a p. počaly se vyráběti v Čechách na počátku tohoto věku. Zhotovují se v značném množství z částek, jež dovážejí se většinou z Mirecourtu ve Francii, kde průmysl, ten kvete odedávna. Nejlepší stroje toho druhu vyrábějí se v Praze, odkud rozesílají se do zemí sousedních a zahraničných ve značném množství. První dílnu na stroje hrací v Praze zřídil v letech čtyřicátých Jos. Rebiček. V l. 1850—60 hotovil je J. Slavík, nyní má vlastní dílnu toho druhu J. Malý. První dílnu na kolovrátky zřídil r. 1819 v Praze Václav Hrubeš st. Tuto ujal po něm r. 1862 jeho syn V. Hrubeš ml., jenž staví i velké kolovrátky, orchestriony a melodiony a má v oboru tom pověst nejlepší. Různé druhy těchto nástrojů zhotovují se i mimo Prahu vyvážejí se ve značném množství do ciziny. J. DEBRNOV.

SKUPINA XXIII.

ŠKOLSTVÍ A LITERATURA.

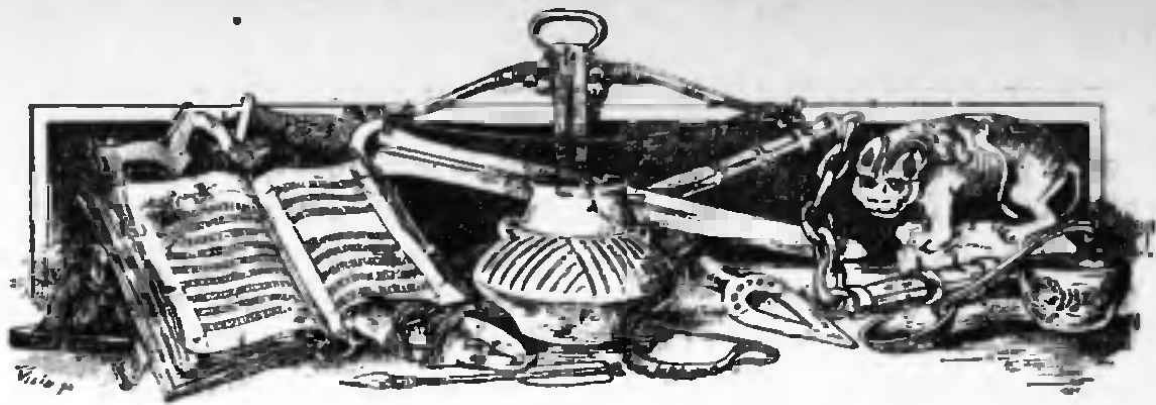
(Viz zvláštní katalog.)

SKUPINA XXIV.

UMĚNÍ.

(Viz zvláštní katalog.)

SKUPINA XXV.

A. VÝSTAVA RETROSPEKTIVNÍ.

Výstava retrospektivní jednak znázorňuje jednotlivá odvětví někdejšího kulturního života v království Českém od dob nejstarších až do konce století XVIII., jednak předvádí ve výběru, co ze starých výrobků uměleckého průmyslu, domácího i cizího, v majetku českém se zachovalo. V některých skupinách, dle povahy jejich, vyhrazen výlučně původ domácí, v jiných vystaveny též předměty mimočeské, jmenovitě takové, jichž ve věku dávném též v Čechách bylo užíváno. Výstava retrospektivní rozpadá se v šest hlavních oddělení. I. starožitnosti předhistorické; II. umění ryjecké; III. malířství, tisk knihový i umělecký, vazby knih; IV. zbroj a zbraně; V. práce textilní a kroje; VI. nábytek, řezby, nádobí a náčiní. Oddělení I., II. a III. umístěna jsou v předním křídle budovy.

Oddělením I. znázorněn pravěk země České od nejstarší doby až do dob křesťanství. Oddělení toto obsahuje jmenovitě: celé nálezy podle jednotlivých předhistorických kulturních období srovnané i jednotlivé vynikající předměty; znázornění způsobů pohřbívání; diagramy a mapy nalezišť. II. oddělení znázorňuje vývoj umění ryjeckého v Čechách ve všech jeho směrech a zahrnuje v sobě: minciřství české od nejstarších dob do konce století předešlého, medailleurství; práce sphragistické a sice pečtidla a původní otisky pečeti; řezané kameny; dále jakožto odbor pomocný matice a staré přístroje a nářadí, jichž se užívalo k ražení a rytí a jakožto druhý odbor pomocný různý listinový materiál: